

VOORWOORD BIJ DE ACHTSTE DRUK

Het wordt tijd dat een nieuwe bewerking van dit boek verschijnt. Dat dit niet eerder is gebeurd, komt omdat ik eerst de werkzaamheden wilde afronden rondom de Werkgroep personenvennootschappen waarvan ik de voorzitter mocht zijn. De werkgroep heeft in september 2016 het rapport *Modernisering personenvennootschappen* aan de Minister van Veiligheid & Justitie aangeboden. Het rapport bevat een voorstel van wet en een memorie van toelichting. De vorige druk van dit boek was geheel gewijd aan het in 2011 ingetrokken wetsvoorstel Vaststelling van Titel 7.13 (vennootschap) van het Burgerlijk Wetboek. Om die reden was zij niet geschikt als basis voor een nieuwe druk over het nu geldende recht. Daarom is teruggegrepen naar de voorlaatste druk uit 1995. Alhoewel er bemoedigende signalen zijn rondom de mogelijkheid van nieuwe wetgeving voor de personenvennootschap blijft die wetgeving zowel qua inhoud als verschijningsdatum onzeker. Er is in deze druk daarom van afgezien om uitgebreid op nieuwe wetgeving in te gaan. Verwijzingen naar en bespreking van eerdere ontwerp-wetgeving uit de vorige druk zijn verwijderd, tenzij van belang voor een goed begrip van het huidige recht. Ik heb gekozen voor een lichte bewerking die inzage geeft in het huidige recht. Door een aantal belangrijke arresten zijn veel discussiepunten uit het verleden opgelost. Denk bijvoorbeeld aan de aansprakelijkheid van nieuw toetredende vennoten waar de Hoge Raad voor de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap duidelijkheid heeft geschapen. Als gevolg daarvan kon de tekst op een aantal punten aanzienlijk worden ingekort.

De opzet en indeling van het boek zijn intussen hetzelfde gebleven. Die kunnen bij een volgende druk worden heroverwogen.

De tekst werd afgesloten op 31 december 2016. Deze druk zal naar ik hoop snel weer worden bewerkt ter gelegenheid van de invoering van Titel 7.13. Wanneer en in welke vorm dit het geval zal zijn, is nog onzeker.

Bijzondere dank ben ik verschuldigd aan Koen Bakker, student-assistent bij het Van der Heijden Instituut, die mij behulpzaam was bij het nauwkeurig opsporen en rangschikken van relevante literatuur en jurisprudentie. Hij controleerde en corrigeerde waar nodig de gereedgekomen teksten.

Nijmegen/Amsterdam, februari 2017
M. van Olfen

INHOUD

<i>Uitgebreide inhoudsopgave</i>	XIII
<i>Enige afkortingen</i>	XXIII
<i>Lijst van verkort aangehaalde werken</i>	XXV
Hoofdstuk 1 - Inleiding	1
1.1 Beknopt historisch overzicht	1
1.2 De maatschap, vennootschap onder firma en commanditaire vennootschap als contractuele samenwerkingsvormen	17
1.3 Verschillende typen van vennootschappen	33
Hoofdstuk 2 - De kenmerken en het tot stand komen van de overeenkomst van vennootschap	49
2.1 De essentialia van het begrip overeenkomst van maatschap c.q. vennootschap	49
2.2 Het aangaan en het bewijs van de overeenkomst van maatschap en vennootschap onder firma; de inschrijving in het handelsregister	72
Hoofdstuk 3 - Verbintenissen van de vennoten onderling	83
3.1 Verplichting tot samenwerking	83
3.2 Verplichting tot inbreng	92
3.3 Risico	99
3.4 Het voeren van administratie; verdeling van winst en verlies	101
Hoofdstuk 4 - Het bestuur van de vennootschap	117
4.1 Algemeen	117
4.2 Omtrent het bestuur is niets overeengekomen	123
4.3 Bij overeenkomst is in het bestuur voorzien	128
4.4 Bijzondere onderwerpen	134
Hoofdstuk 5 - De gebondenheid van de vennoten tegenover derden	145
5.1 Algemeen	145
5.2 De maatschap	145
5.3 De vennootschap onder firma	176
Hoofdstuk 6 - Het vennootschapsgoederenrecht bij maatschap en vennootschap onder firma	195
6.1 Algemeen	195
6.2 De inbreng van goederen nader beschouwd	197

6.3	De economische deelgerechtigdheid en het gerechtigd zijn in de vennootschappelijke goederengemeenschap	201
6.4	De gebondenheid van de vennootschappelijke goederengemeenschap	210
6.5	Het afgescheiden vermogen	218
6.6	De goederengemeenschap na ontbinding van de vennootschap	240
	Hoofdstuk 7 - De ontbinding van de vennootschap	247
7.1	Algemeen	247
7.2	Verloop van de bedongen tijd	250
7.3	Ontbinding door de rechter om gewichtige redenen	251
7.4	Opzegging in de zin van art. 7A:1683 sub 3 BW jo. 7A:1686 BW; uitstoting door opzegging; vrijwillige uittreding door opzegging	261
7.5	Volbrenging van de beoogde handeling en het tenietgaan van een goed	272
7.6	Dood, curatele of faillissement van een van de vennoten	276
	Hoofdstuk 8 - Voortzettingsregelingen	279
8.1	De behoefte aan voortzettingsregelingen	279
8.2	Voortzettings- en vermogensbedingen; de identiteit van de vennootschap; de aansprakelijkheid van de uitgetreden en toegetreden vennoot	281
8.3	Voortzettingsregelingen voor het geval van het overlijden van een van de vennoten; de betekenis van art. 7A:1688 BW	311
	Hoofdstuk 9 - Vereffening en verdeling	331
9.1	Algemeen	331
9.2	De vereffening	331
9.3	De verdeling	350
	Hoofdstuk 10 - De commanditaire vennootschap	359
10.1	Karakteristieken, aangaan, het bewijs en inschrijving in het handelsregister van de commanditaire vennootschap	359
10.2	Het bestuur en de vertegenwoordiging van de commanditaire vennootschap; de aansprakelijkheid van de commanditaire vennoot	373
10.3	Het vennootschapsgoederenrecht bij de c.v.; de vereffening en de verdeling	389
	<i>Zakenregister</i>	411
	<i>Wetsartikelenregister</i>	421
	<i>Jurisprudentieregister</i>	429

UITGEBREIDE INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Beknopt historisch overzicht	1
	1 Oorsprong van de personenvennootschap; de maatschap	
	2 Ontwikkeling van de v.o.f	
	3 Ontwikkeling van de cv	
	4 Eerste aanzet voor nieuwe wetgeving	
	4a Een tweede poging. Ontwerp titel 7.13 BW	
	4b Een derde poging. Initiatief Werkgroep Personenvennootschappen	
1.2	De maatschap, vennootschap onder firma en commanditaire vennootschap als contractuele samenwerkingsvormen	17
	5 Personenvennootschappen als contractuele samenwerkingsvormen	
	6 Overeenkomst gericht op samenwerking tot een gemeenschappelijk doel	
	7 Wederkerigheid	
	8 Onderscheid personenvennootschap en vereniging	
	9 Rechtspersonen met volledige of beperkte rechtsbevoegdheid	
	10 Vereiste van inbreng	
	11 Gebreken in formaliteiten voor ontstaan van samenwerkingsvorm	
	12 Onderscheid personenvennootschap en kapitaalvennootschap	
	13 Personenvennootschappen; geen rechtspersoonlijkheid	
	14 De maatschap als eenheid	
1.3	Verskillende typen van vennootschappen	33
	15 Onderscheid openbare en stille vennootschap	
	16 <i>Vervallen</i>	
	17 Jaarrekeningverplichtingen	
	18 Bedrijf onder gemeenschappelijke naam	
	19 Bedrijf versus beroep	
	20 <i>Vervallen</i>	
	21 Samenwerking gericht op een eenmalige transactie of het tot stand brengen van één werk	
	22 Vennootschap op aandelen	
	23 Vennootschap op aandelen	
	24 Cv op aandelen	
	25 Afschaffing cv op aandelen	
	26 Algehele en bijzondere vennootschap	
2	De kenmerken en het tot stand komen van de overeenkomst van vennootschap	49
2.1	De essentialia van het begrip overeenkomst van maatschap c.q. vennootschap	49
	27 Betekenis 'maatschap'	
	28 Definitie maatschap	
	29 Eisen voor kwalificatie als vennootschap; affectio societatis	
	30 Affectio societatis als onderscheidend criterium	
	31 Doel vennootschap: behalen economisch voordeel voor vennoten	
	32 Voordeel als criterium	

	33	Voordeel hoeft niet altijd tussen alle vennoten verdeeld te worden	
	34	Inbreng van de vennoten	
	35	Aanwending maatschap niet mogelijk voor enkel regelen vermogensrechtelijke betrekkingen in samenlevingsverbanden buiten huwelijk	
	36	Plicht tot inbreng; werkelijke bijdrage	
	37	Object van inbreng	
	38	Iedere vennoot moet verplicht zijn tot inbreng	
2.2		Het aangaan en het bewijs van de overeenkomst van maatschap en vennootschap onder firma; de inschrijving in het handelsregister	72
	39	Overeenkomst maatschap vormvrij; bewijs	
	40	Overeenkomst v.o.f. vormvrij; bewijsvoorschrift	
	41	Intern of extern bewijsvoorschrift van akte	
	42	Toerekenbare schijn	
	43	<i>Vervallen</i>	
	44	Inschrijving personenvennootschappen in handelsregister	
	45	Authentieke en niet-authentieke gegevens	
3		Verbintenissen van de vennoten onderling	83
3.1		Verplichting tot samenwerking	83
	46	Verplichting tot samenwerking uit aard overeenkomst	
	47	Aanvullende werking redelijkheid en billijkheid	
	47a	Besluitvorming in de personenvennootschap	
	48	Tekortkoming vennoot	
	49	Geen verrekening schade met arbeid	
	50	Vennoot en vennootschap zelfde schuldenaar	
	51	Verplichte storting vennootschapskas	
	52	Opname geld uit kas vennootschap; wettelijke rente	
	53	<i>Vervallen</i>	
3.2		Verplichting tot inbreng	92
	54	Verplichting tot inbreng; machtsuitoefening	
	55	Verplichting tot inbreng; vordering tot naleving	
	56	Inbreng van goederen; overeenkomstige toepassing bepalingen koop	
	57	Inbreng van genot van goederen; overeenkomstige toepassing bepalingen huur	
	58	Niet voldoen aan verplichting tot inbreng geld; wettelijke rente	
	59	Inbreng arbeid en vlijt; inspanningsverplichting en stortingsplicht	
3.3		Risico	99
	60	Afschaffen bepaling risicovragen	
	61	Risicoverdeling; cuius commodum eius periculum	
3.4		Het voeren van administratie; verdeling van winst en verlies	101
	61a	Verplichting tot het voeren van een administratie	
	62	Winst- en verliesdeling	
	63	Voorschot op winst	
	64	Recht op uitkering van winst	
	65	Aanzuivering van verlies	
	66	Wijziging van kapitaal	
	67	Winst- en verliesdeling bij gebreke van een afspraak; evenredigheid	
	68	Berekening aandeel bij inbreng van arbeid	
	69	Geen begroting van aandeel door een der vennoten of een derde	
	70	Verbod van societas leonina	
	71	Overeenkomst sui generis	
	72	Verliezen geheel voor rekening van een of meer vennoten	
	73	Vergoeding ingebrachte arbeid of kapitaal	

4	Het bestuur van de vennootschap	117
4.1	Algemeen	117
74	Bestuur van de vennootschap	
75	Terminologie bestuur, beheer en beschikken	
76	Reikwijdte bestuur	
77	Grenzen aan bestuur	
78	Instructiebevoegdheid	
79	<i>Vervallen</i>	
80	Regeling bestuur bij overeenkomst	
81	Wettelijke default regeling	
4.2	Omtrent het bestuur is niets overeengekomen	123
82	Bestuur van de vennootschap bij gebreke van afspraken; iedere vennoot bestuursbevoegd	
83	Vetorecht medevennoten	
84	Vennootschapszaken; gebruik	
85	Vennootschapszaken; bijdrage in kosten behoud	
86	Onroerende vennootschapszaken; nieuwigheden	
4.3	Bij overeenkomst is in het bestuur voorzien	128
87	Bestuur vennootschap; besturend vennoot	
88	Geen lastgeving	
89	(On)voorwaardelijk bestuur	
90	Besturend vennoot aangesteld bij latere overeenkomst	
91	Verschillende besturende vennoten	
92	Bestuursbevoegdheid bij vertegenwoordigingsbevoegdheid vennoot v.o.f	
4.4	Bijzondere onderwerpen	134
93	Niet-vennoot als bestuurder	
94	Bestuurder; behoorlijke taakvervulling	
94a	Geen afgeleide schadevergoeding	
95	Besturend vennoot; neerleggen taak	
96	Besturend vennoot; rekening en verantwoording	
97	Recht op informatie	
98	Besturend vennoot; verschotten	
99	Aanwenden vennootschapsvermogen voordat privévermogen wordt aangesproken	
100	Verschot is zaakvordering	
101	Niet-besturende vennoten; beschikkingsonbevoegd	
102	Beschikkingsgebondenheid	
5	De gebondenheid van de vennoten tegenover derden	145
5.1	Algemeen	145
103	Draagplicht versus aansprakelijkheid	
5.2	De maatschap	145
104	Bestaan maatschap blijkt niet naar derden toe	
105	Bestaan maatschap blijkt wel naar derden toe	
106	Optreden in naam maatschap of enkel ten eigen name	
106a	Maten gehuld in de vorm van bv's	
107	<i>Vervallen</i>	
108	Optreden in naam maatschap bij stille maatschap	
109	Bevoegd dan wel onbevoegd handelen vennoot in naam maatschap; gebondenheid	
110	Bestuursbevoegdheid en vertegenwoordigingsbevoegdheid	
111	Inschrijving handelsregister en vertegenwoordigingsbevoegdheid	
112	<i>Vervallen</i>	
113	Onbevoegd handelend vennoot; gebondenheid overige vennoten	

	114 Baattekking	
	115 Bevoegd handelend vennoot. Gebondenheid overige vennoten voor gelijke delen	
	116 <i>Vervallen</i>	
	116a Opdracht aan maatschap; persoon maat of medewerker	
	116b Opdracht aanvaard door maatschap; hoofdelijk verbonden	
	117 <i>Vervallen</i>	
	118 Onrechtmatige daad vennootschap; aansprakelijkheid vennoten	
	119 Verbintenissen uit overeenkomst of uit de wet	
	120 Belang van toerekening onrechtmatige daad	
	121 Wanneer toerekening?	
	121a Risicoaansprakelijkheid	
	122 Aansprakelijkheid vennootschap en vennoten; fouten ondergeschikten en niet-ondergeschikten	
	123 Criteria aansprakelijkheid voor handelingen ondergeschikte	
	124 Aansprakelijkheid opdrachtgever	
	125 Analogie maatschap en v.o.f	
	126 <i>Vervallen</i>	
	127 Vorderen uitvoering bevoegd en onbevoegd aangegane overeenkomsten	
	128 Betekenis art. 7A:1682 BW	
	129 Vertegenwoordiging en procedures	
	130 Vorderen tot nakoming	
	131 <i>Vervallen</i>	
5.3	De vennootschap onder firma	176
	132 Vertegenwoordigingsbevoegdheid vennoten v.o.f	
	133 Handelingen welke niet tot de v.o.f. betrekkelijk zijn	
	134 Beperking vertegenwoordigingsbevoegdheid	
	135 <i>Vervallen</i>	
	136 Kenbaarheid van handelen	
	137 Onbevoegdheid vennoten v.o.f.; overeenkomstige toepassing bepalingen maatschap	
	138 Gevolgen onbevoegd handelen	
	139 Art. 7A:1682 BW ook voor v.o.f	
	140 Verhouding tussen art. 29 WvK en art. 25 Hregw	
	141 Reikwijdte derdenbescherming	
	142 Risico niet inschrijven in handelsregister	
	142a 'Derden die daarvan onkundig waren'	
	143 Vennoten v.o.f. hoofdelijk verbonden	
	144 Verbintenissen uit overeenkomst en uit wet	
	145 Alle vennoten hoofdelijk verbonden	
	146 Verbondenheid toetredend en uittredend vennoot	
	147 Regres	
	148 Onrechtmatige daad van de v.o.f	
	148a Personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid	
6	Het vennootschapsgoederenrecht bij maatschap en vennootschap onder firma	195
6.1	Algemeen	195
	149 Rechtspositie van het gemeenschappelijk vermogen	
6.2	De inbreng van goederen nader beschouwd	197
	150 Object van inbreng	
	151 Vermogen van de vennootschap	
	152 Onderscheid economisch en goederenrechtelijk vermogen	
	153 Juridische versus economische eigendom	
	154 Inbreng van genot	

6.3	De economische deelgerechtigdheid en het gerechtigd zijn in de vennootschappelijke goederengemeenschap	201
155	Onderscheid economische deelgerechtigdheid en gerechtigd zijn in de vennootschappelijke goederengemeenschap	
156	Vennootschapsaandeel en huwelijksvermogensrecht	
157	Bepaling bedrag economische deelgerechtigdheid	
158	Economische deelgerechtigdheid	
159	Economische deelgerechtigdheid als niets is overeengekomen	
160	Werkelijke waarde versus boekwaarde	
161	Goederenrechtelijke gerechtigdheid	
6.4	De gebondenheid van de vennootschappelijke goederengemeenschap	210
162	Rechtsgevolgen vennootschappelijke goederengemeenschap; gebondenheid	
163	Ontstaan gemeenschap	
164	Rechtsgevolgen van ontstaan gemeenschap	
165	Gevolgen gemeenschap voor vennoten	
166	Beschikkingsgebondenheid	
167	Reikwijdte beschikkingsgebondenheid	
168	Derdenwerking gebonden vermogen	
169	Ook rechten in gemeenschap	
170	Beschikkingsgebondenheid omvat alle goederen	
171	Beschikkingsgebondenheid en privécrediteuren	
172	<i>Vervallen</i>	
6.5	Het afgescheiden vermogen	218
173	Vennootschappelijke goederengemeenschap; afgescheiden vermogen	
174	Grondslag voor afgescheiden vermogen	
175	Onderscheid draagplicht en aansprakelijkheid	
176	Afgescheiden vermogen bij v.o.f.	
177	Afgescheiden vermogen en persoonlijke verweermiddelen	
178	Afgescheiden vermogen en verrekening	
179	Afgescheiden vermogen na ontbinding	
180	Afgescheiden vermogen als verhaalsobject	
181	Faillissement en uitdelingslijsten	
182	Afgescheiden vermogen bij openbare maatschap	
183	Arrest Hoge Raad inzake afgescheiden vermogen voor openbare maatschap	
184	<i>Vervallen</i>	
185	Afgescheiden vermogen en verhaal op privévermogen van vennoten	
186	Afgescheiden vermogen en verrekening	
187	Openbare maatschap als procespartij	
188	Faillissement openbare maatschap	
189	Afgescheiden vermogen bij stille maatschap	
190	<i>Vervallen</i>	
191	Verbondenheid gezamenlijke vennoten en afgescheiden vermogen	
192	Stille maatschap geen procespartij	
193	Faillissement alle maten van een stille maatschap	
194	Gedwongen verrekening bij verdeling	
195	Verrekening en faillissement	
196	Verrekening en kwalificatie van schuld	
197	Crediteur met buiten verband van de vennootschap ontstane vordering op alle vennoten; geen verhaal op goederengemeenschap	
6.6	De goederengemeenschap na ontbinding van de vennootschap	240
198	Goederengemeenschap na ontbinding vennootschap	
199	Verdelingsgemeenschap	

	200	Uitgangspunt is algehele verdeling	
	201	Voortzetting beschikkingsgebondenheid	
	202	Afgescheiden vermogen na ontbinding	
7		De ontbinding van de vennootschap	247
7.1		Algemeen	247
	203	Regeling ontbinding vennootschap niet uitputtend	
	204	Ontbinding ten opzichte van een of meer vennoten	
	205	Andere gronden voor beëindiging	
	206	Vennootschap voor bepaalde of onbepaalde tijd	
7.2		Verloop van de bedongen tijd	250
	207	Vennootschap voor bepaalde tijd; beëindiging en verlenging	
7.3		Ontbinding door de rechter om gewichtige redenen	251
	208	Rechterlijke ontbinding; gewichtige redenen	
	209	Gewichtige reden	
	210	Vorderingen tot ontbinding van meer dan één vennoot	
	211	Ontbinding vennootschap geen terugwerkende kracht	
	211a	Onvoorziene omstandigheden	
	212	Opschorting verplichtingen vennoot; enac	
	213	Gewichtige redenen opgenomen in overeenkomst	
	214	Overeenkomsten van voor 1992	
	215	Veroordeling tot schadevergoeding bij rechterlijke ontbinding	
	216	Schadevergoeding; gewichtige reden vennoot niet verwijtbaar	
	217	Geen contractuele uitsluiting art. 7A:1684 BW	
	218	Eigen invulling gewichtige reden	
	219	Ontbinding enkel ten aanzien van een der vennoten	
	220	Uitstoting voorzien in overeenkomst	
7.4		Opzegging in de zin van art. 7A:1683 sub 3 BW jo. 7A:1686 BW; uitstoting door opzegging; vrijwillige uittreding door opzegging	261
	221	Opzegging vennootschap	
	222	Wettelijke opzeggingsregeling	
	223	Opzegging voorzien in overeenkomst	
	224	Gronden voor opzegging	
	225	Vrijwillige uittreding	
	226	Opzegging vennootschap; redelijkheid en billijkheid	
	227	Voorbeelden van onredelijke opzegging	
	228	Ontijdige opzegging	
	229	Opzegging en vernietigbaarheid	
	230	Geen vorm voor opzegging	
	231	Uitsluiting opzegging bij vennootschap voor onbepaalde tijd	
7.5		Volbrenging van de beoogde handeling en het tenietgaan van een goed	272
	232	Einde vennootschap voor bepaalde handeling	
	233	Ontbinding vennootschap bij tenietgaan goed; onderwerp vennootschap	
	234	Ontbinding vennootschap bij tenietgaan goed; exploitatie onderwerp vennootschap	
	235	Gevolgen tenietgaan in te brengen goed	
	236	Oorzaak tenietgaan goed irrelevant	
7.6		Dood, curatele of faillissement van een van de vennoten	276
	237	Ontbinding vennootschap bij dood, curatele, faillissement of schuldsanering vennoot	
8		Voortzettingsregelingen	279
8.1		De behoefte aan voortzettingsregelingen	279
	238	Voorkomen ontbinding vennootschap; voortzettingsregelingen	

239	Voortzetting door vennoten	
240	Voortzetting door vennoten met een erfgenaam	
241	Voortzetting door vennoten met een derde	
8.2	Voortzettings- en vermogensbedingen; de identiteit van de vennootschap; de aansprakelijkheid van de uitgetreden en toegetreden vennoot	281
242	Voortzettingsbedingen van verbintenisrechtelijke aard	
243	Automatische werking voortzettingsbeding	
244	Niet automatische werking voortzettingsbeding	
245	Derdenbeding	
246	Voortzetting; voortbestaan vennootschap of nieuwe vennootschap	
247	Voorzetting is uitgangspunt	
248	<i>Vervallen</i>	
249	Voortzetting; vermogensbedingen	
250	Vermogensbedingen; verblijvensbeding	
250a	Uitvoeringshandeling van levering	
251	<i>Vervallen</i>	
252	Verblijvensbeding duidelijk formuleren	
253	Verblijvensbeding en voortzetting met een derde	
254	Verblijvensbeding; maatstaf bepaling waarde aandeel uittredend vennoot	
255	Waardering going concern	
256	Uittredingsvordering is zaakschuld	
257	Verblijvensbeding en privécrediteuren	
258	Vermogensbeding en toestemming echtgenoot/partner	
259	<i>Vervallen</i>	
260	Voortzetting; aansprakelijkheid en draagplicht schulden vennootschap	
261	Verblijvensbeding en passiva	
262	Aansprakelijkheid en verhaal	
263	Instemming crediteur	
264	Aansprakelijkheid uitgetreden vennoot voor verbintenissen aangegaan voor uittreden	
265	Pleitbezorging voor beperking aansprakelijkheid	
266	Andere post-contractuele verplichtingen	
267	Vermogensbedingen; toedelingsbeding	
268	Invloed faillissement op vermogensbedingen	
269	Vermogensbedingen en leveringshandeling	
270	Geen verschil bij toedelingsoptie	
271	Optie de contrahendo	
272	Vermogensbedingen; overnemingsbeding	
273	Redenen voor een overnemingsbeding	
274	<i>Vervallen</i>	
275	Voortzegging; beding van verbintenisrechtelijke aard	
276	Praktisch belang voor implicatie vermogensbeding in voortzettingsregeling	
277	Aansprakelijkheid voor verbintenissen aangegaan vóór toetreden	
278	<i>Vervallen</i>	
279	Verschillende lagere rechtspraak en recent arrest Hoge Raad	
280	Zelfde oordeel voor maatschap als voor v.o.f. en c.v.?	
8.3	Voortzettingsregelingen voor het geval van het overlijden van een van de vennoten; de betekenis van art. 7A:1688 BW	311
281	Overlijden van een vennoot	
282	Vererven van activa en passiva	
283	Voortzettingsregeling bij overlijden vennoot	
284	Uitkering aan erfgenamen	
285	Voortzetting met een derde	

286	Overlijden vennoot; voortzetting door erfgenamen	
287	Voortzetting met erfgenaam	
288	Samenloop erfrecht en vennootschapsrecht	
289	Voorzetting met erfgenaam als commanditair vennoot	
290	Voortzetting door erfgenamen; derdenbeding of beding in erfrechtelijke zin	
291	Aantasting persoonlijke vrijheid	
292	Begrip voortzetting in erfrechtelijke zin	
293	Afwijking erfrechtelijke opvatting	
294	<i>Vervallen</i>	
295	Voortzetting door erfgenamen; derdenbeding ten behoeve van bepaalde erfgenaam	
296	Alternatieve constructies met derdenbeding	
297	Verwerping nalatenschap	
298	Verdere erfrechtelijke consequenties	
299	Verskillende interpretaties mogelijk	
300-302	<i>Vervallen</i>	
303	Voortzetting na overlijden; verblijvens-, toedelings- of overnemingsbeding	
304-305	<i>Vervallen</i>	
306	Voortzettingsregeling is geen regeling omtrent nalatenschap als zodanig	
307	<i>Vervallen</i>	
308	Voortzetting na overlijden; financiële uitwerking	
309	Inbrengverplichting voor erfgenaam	
310	<i>Vervallen</i>	
311	Voortzettingsregeling na overlijden; quasi-legaat	
312-314	<i>Vervallen</i>	
9	Vereffening en verdeling	331
9.1	Algemeen	331
315	Het slotbedrijf	
9.2	De vereffening	331
316	Redelijkheid en billijkheid vennoten bij vereffening	
317	Vereffening maatschap door maten	
318	Vereffening v.o.f. door (besturende) vennoten	
319	Benoeming vereffenaar door rechtbank	
320	Twee of meer vereffenaars en gezamenlijke bevoegdheid	
321	Inschrijving ontbinding in handelsregister	
322	Faillissement en ontbinding	
323	Rekening en verantwoording vereffenaars	
324	Voortbestaan na ontbinding t.b.v. vereffening	
325	Procespartij na ontbinding	
326	Voortbestaan goederengemeenschap na ontbinding	
327	Bevoegdheden vereffenaars; doeloverschrijding	
328	Doeloverschrijding na ontbinding	
329	Wijze van vereffening	
330	Negatief saldo; voldoen zaakschulden	
331	Proces van vereffening	
332	Betaling zaakschulden voor verdeling	
333	Gedwongen verrekening	
334	Bijstorten bij een tekort	
335	Vennoot als crediteur	
336	Faillissement	
9.3	De verdeling	350
337	Verdeling vennootschappelijke goederengemeenschap	

338	Verdeling in verhouding tot inbreng	
339	Verdeling in natura	
340	Verdeling en verkoop van activa	
341	Levering als uitvoeringshandeling voor verdeling	
342	Titel van verkrijging	
343	Verdeling als titel	
344	Verdeling winst naar evenredigheid winstaandeel	
345	Eigendom van (boedel)papieren na verdeling	
346	Inschrijving in handelsregister	
10	De commanditaire vennootschap	359
10.1	Karakteristieken, aangaan, het bewijs en inschrijving in het handelsregister van de commanditaire vennootschap	359
347	Kwalificatie c.v.	
348	C.v. heeft altijd één of meer gewone vennoten	
349	Geldlening versus commanditaire deelneming	
350	C.v. als gekwalificeerde vorm van maatschap	
351	C.v. gekwalificeerde vorm van maatschap	
352	Alleen openbare c.v.	
353	Criteria bedrijf	
354	Handelen als c.v.	
355	Inschrijving handelsregister	
356	Stille c.v. niet wettelijk geregeld	
357	Andere visies	
358	Openbare c.v. en rechtspraak	
359	<i>Vervallen</i>	
360	Overeenkomst c.v.; vormvrij	
361	Toepasselijkheid art. 22 WvK	
362	Inschrijving handelsregister	
363	<i>Vervallen</i>	
364	In te schrijven informatie	
365	Wie moet inschrijven?	
366	Inschrijving niet constitutief	
367	Toepasselijkheid art. 29 WvK	
368	Toepasselijkheid art. 25 Hregw	
10.2	Het bestuur en de vertegenwoordiging van de commanditaire vennootschap; de aansprakelijkheid van de commanditaire vennoot	373
369	Bestuur en vertegenwoordiging commanditaire vennoot	
370	Beheersverbod	
371	Externe bestuurshandelingen	
372	Verbod op werkzaamheden in de onderneming	
373	Beperkingen in bevoegdheden van gewone vennoot	
374	Geen beperkingen bij één gewone vennoot	
375	Een derde als bestuurder	
376	Onrechtmatige daad	
377	<i>Vervallen</i>	
378	Verbod gebruik van eigen naam commanditaire vennoot in de firma van de c.v.	
379	Overtreding art. 20 lid 1 of 2 WvK door commanditaire vennoot; aansprakelijkheid	
380	Reikwijdte art. 21 WvK	
381	Vroeger effect van strafbepaling	
382	Mitigerende rechtspraak	

	383	Geen wisseling van hoedanigheid	
	384	<i>Vervallen</i>	
	385	Beperking verliezen inbreng commanditaire vennoot	
	386	Ontheffing inbrengverplichting	
	387	Beperkte draagplicht bij verlies	
	388	Geen plicht tot aanzuivering uit ontvangen winsten	
10.3		Het vennootschapsgoederenrecht bij de c.v.; de vereffening en de verdeling	389
	389	Inbreng c.v.; vennootschapsgoederenrechtelijk	
	390	Inbreng commanditaire vennoten	
	391	<i>Vervallen</i>	
	392	Inbreng in gemeenschap is uitgangspunt	
	393	Geen goederenrechtelijke vertegenwoordiging van gemeenschap	
	394	Inbreng beoogt in algemeen geen vermogensverschuiving	
	395	Inbreng economische eigendom	
	396	Juridisch en economisch eigendom ingebrachte goederen; recht op genot	
	397	Inbreng door levering aan gewone vennoot	
	398	Inbreng beoogt algemeen geen vermogensverschuiving	
	399	Economische en juridische deelgerechtigdheid	
	400	<i>Vervallen</i>	
	401	Deelgerechtigdheid bij c.v.	
	402	Gebondenheid goederenrechtelijke gemeenschap commanditaire en gewone vennoten	
	403	Medewerking commanditaire vennoot bij beschikking over goederen	
	404	Afgescheiden vermogen bij c.v.	
	405	Gebonden gemeenschap	
	406	Eerdere zienswijze Hoge Raad werd bestreden	
	407	C.v. heeft afgescheiden vermogen en gebonden gemeenschap	
	408-414	<i>Vervallen</i>	
	415	De c.v. als procespartij	
	416	<i>Vervallen</i>	
	417	Executie van vonnis tegen c.v.	
	418	Verrekening	
	419	Faillissement van c.v.	
	420	Faillissement van gewone vennoten	
	421	Vereffening	
	422	Goederengemeenschap na ontbinding c.v.	
	423	Juridische eigendom bij gewone vennoot	
	424	Vereffening bij c.v.	
	425	Vereffening bij ontbreken gemeenschap	
	426	Voortbestaan gedurende vereffening	
	427	Nakomen inbrengverplichting tijdens vereffening	
	428	Verdeling bij c.v.	

HOOFDSTUK 1

Inleiding

1.1 Beknopt historisch overzicht

- [1] *Oorsprong van de personenvennootschap; de maatschap.* Reeds bij een globale bestudering van de rechtshistorische ontwikkeling van de maatschap, vennootschap onder firma en commanditaire vennootschap komt men tot het besef dat veel onzeker en omstrede is. Het minst onduidelijk tekent zich de lijn af waarlangs de hedendaagse *maatschap* zich heeft ontwikkeld. De oorsprong schijnt wel te zijn gelegen in conceptie van de lotsgemeenschap zoals deze na het overlijden van de pater familias ontstond tussen de erfgenamen: het *consortium familiare*, aangeduid als ‘... *legitima simul et naturalis societas, quae appellabatur ercto non cito ...*’ (G.3.154a). Uit dit consortium ontwikkelde zich de *societas omnium bonorum*: de tussen broers maar ook tussen echtgenoten voorkomende lotsgemeenschap van alle goederen en schulden: waarbij echter nog geen sprake was van actieve verplichtingen van de deelgenoten, van een werkelijke samenwerking tot een gemeenschappelijk doel. Vgl. o.a. VAN OVEN, *Leerboek van het Romeins privaatrecht* 1948, p. 283 e.v.; VAN DER HEIJDEN, in: *Gedenkboek BW 1838-1938*, p. 531 e.v.; HIJMANS, *Romeins Verbintenissenrecht*, p. 63 e.v. Vanuit deze eerste vorm van maatschap kan wellicht een aantal in latere tijd voortbestaande kenmerken worden verklaard: zoals de *fraternitas* die de verhouding tussen de verbondenen kenmerkt (D. 17.2.63 pr); en de *actio pro socio* die op grond van *societas* kan worden ingesteld: vgl. FEENSTRA, in: *Romeinsrechtelijke grondslagen in het Nederlands privaatrecht* 1978, nr. 245.

Uit of mede uit de *societas omnium bonorum* hebben zich de latere *societas*vormen ontwikkeld, waarbij door nadere bepaling van hetgeen men toch ook bleef beschouwen als lotsgemeenschap, actieve verplichtingen om een gezamenlijk doel na te streven, werden opgelegd. De verdelingsgemeenschap wordt dan ook actieve gemeenschap. Deze laatste treedt zelfs meer en meer op de voorgrond; vgl. VAN OVEN a.w., p. 284. Zo ontstaan o.a. de *societas lucri*; de *societas exercitoria*; *societas tabernae*; *societas argentariorum*; de

societas alicui negotiationis. Volgens HIJMANS t.a.p. ontstonden reeds in de derde eeuw na Chr. de *societates publicanorum*: verenigingen van kapitaalkrachtige lieden die onder meer de inning van de belasting bezorgden.

Bij de oudste vorm van *societas* was de vorming van een gemeenschap: een zogenaamde *communio rerum*, nog wezenlijk. Later werd, zij het met enige weerstand (C.4.37.1), ook de inbreng van arbeid erkend en de inbreng van genot van zaken: naast het begrip '*communicare*' speelt het begrip '*conferre*' een rol: het bijeenbrengen, verenigen van krachten van zeer verschillend karakter ten dienste van het vennootschapsdoel. Vgl. P.H. SMITS, *diss.* 1924, p. 161; en JOLLES, *diss.* 1932, p. 39. In het klassieke recht behoort de maatschap tot de zogenaamde *contractus consensuales*: partijen moeten hebben gehad de *animus contrahendae societatis*, zonder dewelke wel een *communio* maar geen *societas* kan ontstaan. Het doel van de *societas* kan zeer ruim zijn; een *societas maleficii* was echter nietig. Men hoefde niet winst na te streven in de enge positieve zin van het woord; besparing van kosten c.q. vermijding van anders optredende verliezen was voldoende, zij het dat het eigen belang van de vennoten steeds een rol moest spelen. Vgl. JOLLES a.w., p. 63. Bedongen kon worden dat de winst in ongelijke delen verdeeld werd; niet geoorloofd was dat een der socii geheel zou zijn uitgesloten van de winst (*societas leonina*). Vgl. VAN OVEN, a.w., p. 286.

De *societas* raakte in beginsel alleen de verhoudingen tussen de vennoten. Handelde een vennoot met een derde, dan was alleen hij gebonden. Er zijn enige uitzonderingen: bijvoorbeeld als door de handeling van een vennoot iets in de *area communis* was gekomen; en later: als bij een *societas argentariorum* één van de vennoten een *litterarum obligatio* had aangegaan, of indien in geval van een rederij de magister de reders had verbonden. Vgl. HIJMANS t.a.p.

Omtrent het functioneren van de *societas* in de middeleeuwen, ook in de latere middeleeuwen en tijdens de overgang naar de nieuwe tijd, is weinig bekend. Vgl. VAN BRAKEL, in: Fruin e.a. (red.), *Rechts-historische Opstellen aangeboden aan S.J. Fockema Andreae* 1914, p. 153. Zie echter over de maatschap in de middeleeuwse, Oost-nederlandse Hanzesteden: MOORMAN VAN KAPPEN, in: *Van der Grinten-bundel* 1984, p. 154 e.v. Volgens VAN DER HEIJDEN, t.a.p., p. 533, mag men wel aannemen dat met de verdringing van de oude beheerseconomie door een volkshuishouding die, vooral gekenmerkt door handel en bedrijf, meer gericht was op het maken van winst, het oude type van de maatschap als verdelingsgemeenschap geleidelijk aan werd vervangen door het type van de maatschap als actieve gemeenschap gericht op het maken van winst.

In de zeventiende en achttiende eeuw wordt de maatschap wel behandeld door auteurs als JOHANNES VOET, HUBER, SIMON VAN LEEUWEN, maar men bedenke dat deze auteurs zich meer toelegden op een weergave van het Romeinse recht dan op een beschrijving van de ontwikkeling van de maatschap in de praktijk. Zo ziet JOHANNES VOET de *societas* als een ‘*contractus, iuris gentium, bonae fidei, consensu constans, super re honesta de lucri et damni communione*’. Vgl. diens *Commentarius ad Pandectas*, Liber 17, titel 2; HUBER, *Hedendaegse Rechtsgeleertheit* 1768, p. 399; en SIMON VAN LEEUWEN, *het Rooms-Hollands Regt* 1698 (Boek IV, 23), p. 1, onderscheiden algemene en bijzondere maatschappen. HUGO DE GROOT vormt in zoverre een uitzondering dat hij in zijn *Inleidinge tot de Hollandsche Rechtsgeleerdheid* 1631, ook het canoniek en inheems gewoonterecht betreft. In Boek III deel 21 leert hij onder meer: “Maetschap ofte vennootschap is een overkominghe van twee ofte meer luide, om door gemeenschap van goederen ofte dienst gemeene baet te trecken. “ Er moet volgens DE GROOT wel een overeenkomst bestaan want, zo zegt hij: ‘daer iet gemeens is zonder overkominghe, als ghezamentlicke erfenisse, makinghe, ofte iet anders, daer uit ontstaet wel gemeenschap, maar geen maetschap’. Er dient een gemeenschap te bestaan “de welcke kan zijn algemeen, als van alle goederen, welcke gemeenschap van oude tijden in Holland is verboden geweest, uitghenomen den echt-genoten: ofte ghemeen, als van alle overwinninghe, ofte van alle koopmanschap, ofte bijzonderlick, als van die ofte dezen handel ” Volgens DE GROOT is: “... bij huwelijk tusschen echt-genoten, blijvende bij ’t landrecht (dat wil zeggen zonder bij huwelijkse voorwaarden van de landrechtelijke algehele vermogensgemeenschap af te wijken), maetschap van alle goederen.” Hij kent ook als maetschap: amiraelschap en mede-rederschap (vgl. Boek III deel 22 en deel 23). Onder amiraelschap verstaat hij de ‘maetschap van schepen, verscheide luiden toekomende tot verweering’. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat in de maetschap niet behoeft te worden gestreefd naar het maken van positieve winst. Vgl. JOLLES a.w., p. 73. VAN BRAKEL heeft voor zijn onderzoek naar de maatschapsvormen in Holland gedurende de 17e eeuw, *RM* 1917, p. 1 e.v. en 145 e.v., een beroep gedaan op de notariële archieven van die tijd. Hij onderscheidt: de factorijvennootschap, de beginnende vennootschap onder firma en de beginnende naamloze vennootschap. Over de ontwikkeling van de vennootschap onder firma aanstonds meer. De factorijvennootschap was volgens VAN BRAKEL een verdere ontwikkelingsvorm van de middeleeuwse wederlegginge: de overeenkomst tussen koopman of kapitalist (*socius stans*) en andere koopman of schipper (*tractator*), waarbij de laatste zich met geld

of waren van de *socius stans* naar het buitenland begaf om daar goederen te kopen of te verkopen. De tractator kreeg een aandeel in de winst. De factorijvennootschap ontstond toen de tractator (of factor zoals hij reeds in de 16e eeuw werd genoemd) ook een deel van het kapitaal of van de goederen inbracht: hetgeen hem mede prikkelde tot grotere trouw en ijver. Na 1600 ziet men met de expansie van de Hollandse handel de figuur waarbij de vennootschappen uit meerdere *socii stantes* bestaan. Vgl. VAN BRAKEL, *Rechtsgeleerde Opstellen aangeboden aan S.J. Fockema Andreae* 1914, p. 154. Zie over maatschapsvormen in het oude Overijssel en Gelderland: MORMAN VAN KAPPEN t.a.p., p. 160 e.v.

In de Franse literatuur van de 17e eeuw valt op hetgeen JEAN DOMAT over de maatschap schreef in zijn 'Les lois civiles dans leur ordre naturel', (I, 1, 8, 1, 1), daarbij puttend uit het Justiniaanse Recht en het in Frankrijk bestaande costumiere recht. Bij DOMAT treft men de dualiteit in karakter van de *societas* nog duidelijk aan: enerzijds de lotsgemeenschap gericht op uiteindelijke verdeling uit het vroeg-Romeinse recht; anderzijds de actieve gemeenschap gericht op het behalen van gemeenschappelijk voordeel uit het klassieke en naklassieke Romeinse recht. Vgl. VAN DER HEIJDEN, in : *Gedenkboek BW 1838-1938*, p. 533. POTHIER (1699-1772) oriënteert zich in zijn *Traité des Obligations* (Traité du contrat de société nr. 1) enkel op de laatste vorm van *societas*: 'il est de l'essence de ce contrat que la société soit contractée pour l'intérêt commun des parties, que les parties se proposent par le contrat de faire un gain ou profit, dans lequel chacune des parties contractantes puisse espérer d'avoir part, a raison de ce qu'elle a apporté a la société' (nr. 11 en 12).

Deze beschouwingwijze heeft in het bijzonder de tekst van art. 1832 CC geïnspireerd. Op deze beschouwingwijze baseerde zich bij ons ook JOANNES VAN DER LINDEN (1765-1835), allereerst in zijn *Regtsgeleerd Practicaal en Koopmans Handboek* (p. 443 e.v.) waarin hij bij de uitwerking van het contract van societeit of compagnieschap telkens verwees naar POTHIER, en vervolgens in zijn *Ontwerp-Burgerlijk Wetboek voor het Koninkrijk Holland (1807-1808)*, art. 1 titel 8 Boek 3 BW, waarbij het op talloze plaatsen zichtbaar is dat hij de voetstappen van POTHIER heeft gedrukt (vgl. de Memorie van eenige Consideratien betrekkelijk het Derde Boek). VAN DER LINDEN gebruikte intussen ook het werk van de codificatiecommissie van 1798; het lid FAR-JON maakte een ontwerp van de titel: Van maatschap. Dit ontwerp is gepubliceerd in: HUSSSEN-DE GROOT, *Rechtspersonen in de 19e eeuw* (diss.) 1976, p. 325 e.v.; en in: GALL & HUSSSEN-DE GROOT, *Bronnen van de Nederlandse codificatie* 1981, p. 513 e.v.

Ook in art. 1577 Wetboek Lodewijk Napoleon (1809) heeft de maatschap hetzelfde karakter als door POTHIER aangeduid. In het Ontwerp van 1830 is de Franse tekst van art. 1672 letterlijk gelijk aan die van het genoemde art. 1832 CC. Zie voor een interessant schema waaruit blijkt hoezeer teksten van POTHIER de oorspronkelijke artikelen betreffende de maatschap van de Code Civil hebben beïnvloed: MATHEEUSSEN in Groninger Opmerkingen en Mededelingen, uitgave vanwege Het Groningsch Rechtshistorisch Fonds 1985, p. 65 e.v. MATHEEUSSEN wijst ook op de receptie in deze artikelen van het Romeinse recht in Justiniaanse vorm, waarbij POTHIER als grootste 'bemiddelaar' heeft gefungeerd.

Het thans nog geldende art. 1655 BW stemt weliswaar niet letterlijk overeen met de Nederlandse tekst van genoemd art. 1672, maar de aangebrachte kleine wijzigingen dienden er slechts toe taalkundige verbeteringen aan te brengen. Tot 1 januari 1992 corresponderen art. 1655-1689 e.v. toen nog vervat in titel 9 Boek 4 BW met de overeenkomstige bepalingen van de oorspronkelijke Code Civil, zij het dat op enige plaatsen afwijkingen waren te constateren die waren toe te schrijven aan de invloed van het oud-vaderlands recht. Vgl. over dit alles: JOLLES, *diss.* 1932, p. 21 e.v.

Bij Wet van 2 juli 1934, *Stb.* 347 zijn art. 57 WvK en art. 58 WvK, betreffende de handelingen voor gemeenerekening (associations en participation) geschrapt omdat een dergelijke handeling een maatschap is en omdat hetgeen deze artikelen bepaalden, reeds lag besloten in de regelen van het BW omtrent de maatschap. Vgl. ook reeds: P.H. SMITS, *diss.* 1924 en HR 3 april 1929, *W* 11 979.

Op 1 januari 1992 zijn ingevolge de Wet van 28 december 1989, *Stb.* 616 (Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 NBW, zevende gedeelte) enkele artikelen van titel 9 betreffende de maatschap, toen ondergebracht in Boek 7A BW, aangepast en geschrapt. Zie *Parl. Gesch. BW Inv.* 3, 5 en 6 *Aanpassing BW* 1991, p. 419 e.v.

- [2] *Ontwikkeling van de v.o.f.* Uit de maatschap als grondvorm ontwikkelde zich onder invloed van het handelsverkeer in de middeleeuwen de samenwerkingsvorm die men tegenwoordig de *vennootschap onder firma* noemt. Men gaat de volledige aansprakelijkheid aanvaarden van alle vennoten tegenover derden voor de door één van hen aangegane schulden, VAN BRAKEL, *RM* 1917, p. 13 e.v. verklaart deze aansprakelijkheid uit de gedachte dat alle vennoten worden geacht elkaar volmacht te hebben gegeven jegens derden te handelen; deze volmacht zou kunnen worden gezien als de instelling van een institutor in het Romeinse recht. Voorts gaat men een zekere scheiding zien tussen vennootschap en vennoot, hetgeen zijn invloed heeft op het antwoord dat men geeft op vragen hoe het moet

met uitwinning, compensatie enzovoorts. Vgl. in dit verband de ook in Amsterdam grote invloed uitoefenende 'Rechten ende Costumen' van Antwerpen uit 1582, naast andere bronnen onder meer geciteerd door SCHOLTEN, *WPNR* 1922/2743; en door: DUYNSTEE, *diss.* 1940, p. 71 e.v., die in dit verband ook wijst op passages uit de *Observationes Tumultuariae* van VAN BIJNKERSHOEK.

Op deze ontwikkelingen in het oud-vaderlands recht heeft waarschijnlijk het middeleeuws-Italiaanse recht waar zich de *compagnia* had ontwikkeld tot een zelfstandige vennootschap waarvan de vennoten hoofdelijk aansprakelijk zijn, grote invloed gehad. Ook in het oud-Franse recht neemt men soortgelijke ontwikkelingen waar, vooral sinds het begin der zeventiende eeuw wanneer het Franse handels- en bedrijfsleven tot echte ontplooiing komt. Anders dan in ons oud-vaderlands recht ontwikkelden zich in het oud-Franse recht eigen rechtsregels met betrekking tot het gebied dat door de handel werd bestreken: regels die niet in het overige burgerlijk recht werden aanvaard. Terwijl HUGO DE GROOT in zijn *Inleidinge* bij de behandeling van de 'maetschap ofte vennootschap' ook de gemeenschap van 'alle koopmanschap, ofte bijzonderlick, als van die ofte dezen handel' betreft, brengt in Frankrijk de *Ordonnance de Commerce* van 1673 de eerste codificatie van het handelsrecht, waarin naast de *société* en *commandite* de vennootschap onder firma onder de naam van *société générale* wordt behandeld. Deze twee vormen van in de handel gebruikelijke vennootschappen worden naast een derde vorm, 'de *société anonyme*', ook behandeld in het (bekende) hand- en praktijkboek van SAVARY uit 1675: *Parfait Négociant*, waarnaar POTHIER in zijn *Traité du contrat de société* later verwijst. Vgl. P.H. SMITS, *diss.* 1924, p. 267 e.v. In het ontwerp-Miromesnil (1783) en het ontwerp-Gorneau (1801), welke ontwerpen uiteindelijk hebben geleid tot de in 1807 tot stand gekomen *Code de Commerce*, wordt voor de v.o.f. kenmerkend geacht dat zij wordt opgericht 'pour excercer le commerce sous un nom collectif'. Sinds het ontwerp-Gorneau heeft men niet meer toegestaan om van de hoofdelijke aansprakelijkheid van één of meerdere vennoten voor alle schulden van de vennootschap af te wijken. Vgl. HUUSSEN-DE GROOT, *Rechtspersonen in de 19e eeuw* (diss.) 1976, p. 33 e.v. In ASSER, *In solidum of pro parte* (diss. Leiden) 1983, bespreekt ASSER dit door POTHIER beïnvloede standpunt waarbij onderscheid wordt gemaakt met de vennoten van de burgerlijke niet-handelsvennootschap die slechts *pro parte* aansprakelijk zijn. Hij vraagt zich af of het, historisch gezien, wel zo vanzelfsprekend was dit onderscheid in de Nederlandse wetgeving te maken. Zie hierna nr. 20.

In het reeds eerder ter sprake gekomen Ontwerp-Burgerlijk Wetboek voor het Koninkrijk Holland van JOANNES VAN DER LINDEN (1807-

1808) wordt in titel 8 Boek 3 BW, luidend 'van Societeiten of Compagnieschappen', niet alleen de maatschap behandeld, maar ook compagnieschappen van koophandel. Tot het aangaan van een dergelijke compagnieschap is een schriftelijk contract noodzakelijk, en in het belang van de derden die met zulk een compagnieschap handelen, wordt voorzien in een plicht tot registratie van dit contract (art. 5 titel 8 Boek 3 BW). In het Wetboek Lodewijk Napoleon (1809), wordt in titel 3 Boek III handelend over 'het contract van societeit' slechts aandacht besteed aan de gewone burgerlijke maatschap. De betreffende bepalingen worden niet van toepassing verklaard op 'de societeit van commercie dan alleen met betrekking tot de punten welke niets bevatten, hetgeen tegen de commerciële wetten en gebruiken strijdig is' (art. 1617 Wetboek Lodewijk Napoleon). Dit door het Franse recht geïnspireerde stelsel van scheiding van het privaatrecht in twee delen, weerspiegelt zich ten slotte ook in het in 1838 bij ons van kracht geworden Wetboek van Koophandel, dat in titel 3 Boek 1 WvK drie typen van vennootschap van koophandel behandelde: de vennootschap onder ene firma; de vennootschap bij wijze van geldschieting anders compagnieschap en commandite genaamd, en de naamloze vennootschap (art. 14 WvK (oud)). Art. 15 WvK (oud) bepaalde dat de verbintenissen van vennootschappen van koophandel worden geregeerd door de overeenkomst van partijen, door de bijzondere wetten van de koophandel en door het burgerlijk recht. De regeling van de v.o.f. in ons Wetboek van Koophandel is voor een groot deel ontleend aan de Franse Code de Commerce, maar op bepaalde punten wordt een eigen weg gevolgd. Vgl. KIST-VISSER 1914, p. 188 e.v.; VOORDUIN 1837-1840, p. 86 e.v. De Franse gedachte dat de v.o.f. rechtspersoonlijkheid bezat, vond in ons land geen aanhang. Wel vond de leer van het afgescheiden vermogen meer en meer steun, zulks vooral door de invloed die uitging van de geschriften van HINGST, *Preadvies NJV* 1881, en *Nieuwe Bijdragen voor regtsgeleerdheid en wetgeving* 1882, p. 1 e.v. en *Nieuwe Bijdragen voor regtsgeleerdheid en wetgeving* 1883, p. 205 e.v. De arresten van de HR uit 1889 en 1897 bevestigen deze zienswijze; zie hierna nr. 176.

Sinds het tot stand komen van het Wetboek van Koophandel in 1838 zijn de daarin opgenomen bepalingen betreffende de v.o.f. op de volgende punten gewijzigd. Bij de invoering van de Wet van 26 juli 1918, *Stb.* 493 tot instelling van een handelsregister kwamen ingevolge art. 37 van deze wet art. 24-28, en art. 31 lid 2 en 3 WvK te vervallen en werden wijzigingen aangebracht in art. 23, 29, 30 en 31 lid 1 WvK. Naar bekend is, heeft zich – anders dan in Frankrijk – in ons land na 1838 een ontwikkeling voltrokken, die tot gevolg had dat de splitsing tussen burgerlijk recht en handelsrecht in wezen

werd opgeheven, ofschoon het grootste gedeelte van de rechtsstof over twee afzonderlijke wetboeken bleef verdeeld. Bij de Wet van 2 juni 1934, *Stb.* 347 werden onder meer de begrippen 'koopman, kooplieden en daden van koophandel' met de daaraan verbonden rechtsgevolgen uit ons recht gebannen. Voortaan werd het begrip 'bedrijf' gehanteerd en dit leidde tot een aanpassing van de definitie van de v.o.f. in art. 16 WvK en tot een kleine wijziging van art. 29 WvK. Bij Wet van 8 april 1976, *Stb.* 229 zijn afd. 3 en 4 titel 3 Wetboek van Koophandel die handelen resp. over de naamloze vennootschap en de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, overgebracht naar het nieuwe Boek 2 BW handelend over rechtspersonen. In verband hiermee is het opschrift van titel 3 WvK opnieuw vastgesteld en zijn de woorden (en de opschriften van de) 'eerste afdeling' en 'tweede afdeling' komen te vervallen. Op 1 januari 1992 zijn ingevolge de Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 NBW (zevende gedeelte), waarover hierboven nr. 1 slot, art. 18 en 19 WvK, iets aangepast en is art. 35 WvK vervallen. Vgl. *Parl. Gesch. BW Inv. 3, 5 en 6 Aanpassing overige wetten 1992*, p. 3.

- [3] *Ontwikkeling van de cv.* Ten slotte nog iets over de ontstaansgeschiedenis van de *commanditaire vennootschap*, waaromtrent grote onduidelijkheid bestaat. Vgl. over de geschiedenis o.a.: DUYNSTEE, *diss.* 1940, hoofdstuk II, p. 9 e.v.; BINGER, *diss.* 1865, p. 9 e.v. en ook: *Preadvies NJV 1882*, Handelingen I, p. 192 e.v.; VAN BRAKEL, *WPNR 1928/3040* e.v.; MEIJERS, *diss.* 1996, en TERVOORT, *Het bestuursverbod bij de commanditaire vennootschap* (IVOR nr. 93) 2013. Men heeft reeds vroeg gezocht naar wegen om de aansprakelijkheid van sommige vennoten te verminderen, en zodoende ook aan hen die geen handel drijven, de gelegenheid te bieden om geld ter beschikking te stellen van een handelsonderneming zonder dat degene die zulks doet met zijn gehele vermogen aansprakelijk wordt. In de middeleeuwen ontwikkelde zich in de Italiaanse handelssteden het zogenaamde commenda-contract waarbij een persoon aan een ander kapitaal ter hand stelt om hiermee handel te drijven waarbij deze laatste dan een aandeel in de winst verkrijgt. Dit was overigens niet een typisch Italiaans verschijnsel; men vergelijk hetgeen, zoals hierboven is aangegeven, VAN BRAKEL mededeelt omtrent de oud-vaderlandse figuur van de middeleeuwse wederlegginge. BINGER, *diss.* 1865, p. 13 e.v., onderscheidt in Italië twee soorten commenda-contracten: al naargelang de geldnemer handel drijft of de geldgever de eigenlijke ondernemer was. In de laatste soort ziet hij de oudste vorm van het tegenwoordige commissiecontract; in de eerste vorm (de participatie) ziet hij de oorsprong van onze commanditaire vennootschap. Maar dit laatste contract, dat vaak werd

aangegaan om niet naar buiten toe zelf de als onwaardig beschouwde handel te drijven en voorts om het woekerverbod te ontgaan (vgl. KIST-VISSER 1914, p. 330), doet volgens hem meer denken aan een contract van verbruikleen dan aan een *societas*. Volgens DYNSTEE a.w., p. 14, biedt dit onderscheid historisch gezien, weinig houvast. De participatie en commissie-commenda schijnen hem niet anders toe dan nuances van eenzelfde verhouding die veelal bepaald worden door concrete omstandigheden. Wat hiervan zij: volgens Duynstee hebben de Italiaanse wetgevers waarschijnlijk naar aanleiding van de hier aangeduide verschijnselen, doelbewust de compagnia met de commenda gecombineerd tot een handelsvennootschap, waarin de commenda-gever als mede-vennoot beperkt aansprakelijk werd; hij verwijst naar de statuten van Florence (1408); Bologna (1583); Lucca (1610); Sienna (1616-1619) en Rome (1629). Vgl. ook VAN BRAKEL, *RM* 1917 en in *WPNR* 1928/3040.

Omtrent het voorkomen van commanditaire betrekkingen in het oud-vaderlands recht raadplege men VAN DER HEIJDEN in zijn dissertatie. De ontwikkeling van de nv in Nederland vóór de codificatie 1908, p. 73 e.v.; VAN BRAKEL, *De Hollandsche Handelscompagniën der zeventiende eeuw* (diss. UvA) 1908, p. 93 e.v.; en in: *Rechtshistorische Opstellen aangeboden aan S.J. Fockema Andreae* 1914, p. 153 e.v. en in *RM* 1917. Bij de schrijvers uit die tijd vindt men weinig omtrent deze rechtsvorm. Een uitzondering is: VAN DER KEESSEL, *Theses Selectae*, nr. 704, die hierbij verwijst naar SAVARY, *Parfait Négociant*. VAN BRAKEL wil afrekenen met het gangbare praatje dat de commanditaire vennootschap in Holland in rechte lijn van de middeleeuwse commenda afstamt. Hij acht het waarschijnlijker dat de commanditaire vennootschap in Nederland in de achttiende eeuw is ontstaan als een modificatie van de vennootschap onder firma; 'Alleen kan wellicht langs het kanaal der Fransche rechtsgeleerdheid een druppel, nog door de middeleeuwse commenda gevormde theorie, bij ons zijn binnengevloeid en op een theoretische constructie der commanditaire vennootschap van invloed zijn geweest'. Vgl. *RM* 1917, p. 30; vgl. ook DUYNSTEE *diss.* 1940, p. 66 e.v., in het bijzonder p. 75. Opmerking verdient dat VAN BRAKEL, *WPNR* 1928/3040 e.v. heeft betoogd dat zowel naar oud-Frans als oud-Hollands recht de commanditaire vennoot rechtstreeks door de crediteuren der commanditaire vennootschap kon worden aangesproken. Tegen deze opvatting is veel verzet gerezen; vgl. onder meer DYNSTEE, *diss.*, p. 44 e.v. en p. 70 e.v.

In het oud-Franse recht deed de commenda naar men aanneemt wél haar invloed gelden. Zij werd daar opgevat als een modaliteit van vennootschap. In de Ordonnance de Commerce van 1673 werd de société en commandite naast de société générale uitdrukkelijk

genoemd. In art. 8 titel IV werd bepaald: 'les associés en commandite ne seront obligés que jusqu'à la concurrence de leur part.' De société collective en die en commandite dienden schriftelijk te worden aangegaan, en indien zij tussen kooplieden werden gesloten, te worden gepubliceerd. De publicatieplicht werd niet ingevoerd ten aanzien van een société en commandite tussen een koopman en een particulier. Onder vigeur van de Ordonnantie schijnt de rechtsvorm van de commanditaire vennootschap tot misbruiken aanleiding te hebben gegeven. De voorschriften omtrent de openbaarmaking werden veelal niet nagekomen. De sanctie hierop: nietigheid, werd niet toegepast omdat dit tegenover derden tot onbillijkheden zou leiden. Commanditaire vennootschappen werden aangegaan waarbij de stille, beperkt aansprakelijke commanditair in werkelijkheid de zaak dreef, terwijl de voor het geheel aansprakelijke vennoot een onbemiddelde stroman bleek te zijn. Men zocht naar middelen om dit misbruik te keren. Vgl. HUSSSEN-DE GROOT, *Rechtspersonen in de 19e eeuw* (diss.) 1976, p. 35 e.v. In het ontwerp-Miromesnil (1783) werden de commanditair verplicht expliciet in te brengen, welke inbreng werd gepubliceerd, en werden zij hoofdelijk aansprakelijk geacht jegens schuldeisers 'si leur nom fait partie du nom collectif et social sous lequel le commerce s'exerce pour ladite société' (art. 2). In het ontwerp-Gorneau (1801) werd de (stille) commanditaire vennoot die bestuurshandelingen had verricht, voor alle vennootschapschulden aansprakelijk gesteld als ware hij een beherend vennoot (art. 18). Ook de regeling in de Code de Commerce (1807) behelst dergelijke regels.

In het Ontwerp-Burgerlijk Wetboek voor het Koninkrijk Holland van JOANNES VAN DER LINDEN (1807-1808) worden, zoals wij zagen, in titel 8 Boek 3 BW ook compagnieschappen van koophandel geregeld. In art. 19 wordt de sociëteit en commandite genoemd. Het ontwerp van 1809 gemaakt in opdracht van Lodewijk Napoleon, en de latere ontwerpen die uiteindelijk hebben geleid tot ons Wetboek van Koophandel van 1838, sloten nauw aan bij de Franse Code de Commerce. Vgl. VOORDUIN 1837-1840, p. 113 e.v. Onder meer uit de codificatiegeschiedenis leidt DUYNSTEE *diss.* 1940, p. 124 e.v. af dat de commanditaire vennootschap in ons rechtsstelsel beschouwd moet worden als een speciale vennootschap onder firma; vgl. ook VAN BRAKEL 1950, p. 214, noot 16. Zie verder hierna nr. 351 e.v.

Sinds de totstandkoming van het WvK zijn de bepalingen betreffende de c.v. (art. 19 WvK; art. 20 WvK; art. 21 WvK en art. 30 WvK) vrijwel ongewijzigd gebleven, behoudens op één belangrijk punt. De commanditaire vennootschap op aandelen die in de praktijk reeds in de 17e eeuw voorkwam, doch in ons Wetboek van Koophandel